

Linnut

vuosikirja 2011

LUONNONTIETEELLINEN
KESKUSMUSEO

Linnut vuosikirja 2011

Linnut-vuosikirja on kerran vuodessa ilmestyvä suomalaisen linnustonseuranan, -suojelun ja lintututkimuksen vuosikirja.

Julkaisija

BirdLife Suomi ry

Yhteistyössä

Luonnontieteellisen keskusmuseon eläinmuseo ja Suomen ympäristökeskus

Kustantaja

BirdLife Suomi ry
Annankatu 29 A 16
00100 HELSINKI
Puh. (09) 4135 3300
Faksi (09) 4135 3322

Vastaava toimittaja

Kalle Ruokolainen

Taitto ja värierottelut

Jyrki Heimonen
Aarnipaja Ky

Toimituksen osoite

Linnut-vuosikirja
BirdLife Suomi ry
Annankatu 29 A 16
00101 HELSINKI

Painopaikka

Forssaprint, Forssa 2012

Painos

2200 kpl
ISSN 1455-674X

Kansikuva

Markus Varesvuo
Tunturipöllö *Bubo scandiacus*

Linnut-vuosikirja (*The yearbook of the Linnut magazine*) is published by BirdLife Finland in cooperation with Zoological Museum, University of Helsinki and the Finnish Environment Institute. Subscriptions: BirdLife Finland, P.O. Box 1285, FI-00101 HELSINKI.

Linnut-vuosikirja (tidskriften Linnut årsbok) är utgiven av BirdLife Finland och Zoologiska Museet, Helsingfors Universitet och Finland Miljö Central. Prenumerationer: BirdLife Finland, Box 1285, FI-00101 HELSINGFORS.

Vuosikirjaan viitataan seuraavasti: Kirjoittaja, K. 2011: Artikkelin nimi. – Linnut-vuosikirja 2011:xx–xx.

Sisältö

3 Pääkirjoitus

Uhanalaiset lajit

- 4 Kiljuhanhen suojelu 2005–2011 – onko Pohjolan kannan aallonpohja ohitettu?
Petteri Tolvanen, Riikka Kaartinen, Risto Karvonen, Teemu Lehtiniemi, Nina Mikander, Sami Timonen, Tomas Aarvak & Ingar Jostein Øien
- 12 Suomen maakotkat 2011
Tuomo Ollila
- 16 Suomen sääkset 2011
Pertti Saurola
- 24 Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2010
Teemu Lehtiniemi
- 32 Kuukkelin metsiensuojelun monipuolistajana – METSO-hanke 2009–2011
Risto Sulkava

Linnustonseuranta

- 38 Maatalousympäristön linnuston muutos Suomessa 2001–2011
Juha Tiainen, Tuomas Seimola, Jukka Rintala & Hannu Holmström
- 48 Ahvenanmaan maatalousympäristön linnusto 2002 ja 2011
Juha Tiainen, Tuomas Seimola, Hannu Holmström & Jukka Rintala
- 58 Petolintuvuosi 2011 – pohjoisessa myyrähuippu
Juha Honkala, Pertti Saurola & Jari Valkama
- 70 Rengastusvuotta 2011 vietettiin syklin pohjavaiheessa
Jari Valkama
- 82 Sisämaan seurantapyynti: kannankehitys- ja poikastuottoindeksit 1987–2011
Markus Piha & Jukka Haapala
- 88 Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2011 harvinaisuushavainnot
Aleksi Lehikoinen, Tapio Aalto, Hannu Huhtinen, Petri Lampila, Jyrki Normaja, Kari Soilevaara & William Velmala
- 104 Pikkuharvinaisuudet Suomessa vuonna 2011
Eelis Rissanen, Pirkka Aalto, Kimmo Järvinen, Petteri Lehikoinen, Toni Uusimäki & Roni Väisänen
- 116 Merimetsokannan kehitys ja vaikutuksia
Pekka Rusanen, Markku Mikkola-Roos & Terhi Rytteri
- 124 Suomen kuikkakanta vuonna 2010 sekä arvioita poikastuotosta ja runsastumisen syistä
Jukka Virtanen, Pekka Lehtonen & Jukka Kauppinen
- 134 Yölaulajalaskennat Rymättylän Aaslaluodolla vuosina 1979–2008
Lennart Saari
- 140 Suojeltavien kosteikkolintujen kannat ovat romahtaneet Natura-alueilla
Margus Ellermaa & Andreas Lindén

Tutkimus

- 144 Kuinka monta munaa on linnun pesässä? – Suomen pesivien lintujen munaluku seuranta-aineistojen perusteella
Aleksi Lehikoinen, Juha Honkala & Esko Piirainen
- 151 Pesimälinnuston kannantiheksistä Vaasassa vuosina 2007–2011
Jan Nyman

TIMO METSÄNEN

Arvostusta linnustonseurannalle

Suomi on kuuluisa linnustonseurannastaan. Useissa Euroopan maissa Suomea pidetään mallimaana, jossa maalintujen seuranta on järjestetty jo vuosikymmenet hyvin ja jonka menetelmistä moni Euroopan maa on ottanut oppia.

Mutta voiko Suomea pitää enää mallimaana? Vuositasolla linja- ja pistelaskentoihin osallistuu yhteensä vain reilu 100 ihmistä. Luku on vaatimaton, kun sitä vertaamalla BirdLifen jäsenmäärään (yli 11 000) ja Tiira-lintutietopalvelun käyttäjämäärään (yli 15000).

Menetelmällisesti ja laadullisesti suomalaiset seurannat ovat edelleen huippuluokkaa. Suomalaiset harrastajat ovat myös hyvin taitavia. Osallistumisinnosta on tullut seurantojen ongelma.

Euroopan linnustonseurantatietoja koordinoivan European Bird Census Councilin tietojen perusteella Suomi on pudonnut kauas kärjestä maalintuseurantoihin osallistuvien lukumääriä vertailtaessa. Yli 30

maan joukossa Suomi sijoittuu osallistujamäärällä mitaten noin puoliväliin – niiden maiden joukkoon, joissa seurannat on aloitettu vasta hiljattain. Pohjoismaista Ruotsissa ja Tanskassa seurantoihin osallistuu Suomeen nähden noin kolminkertainen määrä harrastajia, ja esimerkiksi Englannissa osallistujia on yli 2500 ja Saksassa lähes 1500.

Suuren pinta-alan vuoksi Suomessa pitäisi olla runsaasti laskijoita saavuttaaksemme kattavan ja edustavan otoksen. Esimerkiksi Unkarista, jossa seurannat aloitettiin vasta vuonna 1999, saadaan selvästi Suomea edustavampi otos maalintuseurannoista: seurantoihin osallistuu noin tuhat harrastajaa. Pinta-alaan suhteutettuna osallistujia on siis noin 30-kertainen määrä Suomeen verrattuna. Osallistujamäärän ero ei selity suuremmalla väestöpohjalla, sillä Unkarin asukasmäärä on vain kaksi kertaa Suomea suurempi, ja Unkarin BirdLifellä on noin 10 000 jäsentä.

Useasta Euroopan maasta saadaan selvästi Suomea enemmän seuranta-aineistoa ja harrastajat ovat sisäistäneet paremmin seurantojen tärkeyden. Suomen pieni osallistujamäärä tarkoittaa suurempaa aineistoon liittyvää epävarmuutta sekä sitä, että monesta harvalukuisesta lajista ei saada vuosiseurantaan riittävästi käyttökelpoista aineistoa.

Vastaava osallistujamäärän vähäisyys liittyy Suomessa myös muihin kuin maalintuseurantoihin eurooppalaisittain esimerkiksi petolintuseurantaa ja talvilintuseurantaa lukuun ottamatta.

Suomi on jäänyt resiinalle pumppaamaan muiden maiden seurantojen osallistujamäärän kehittyessä parhaimmillaan jopa luotijunaluokkaan. Tilanteen parantamiseksi on tärkeää arvioida, mitä tilanteen parantamiseksi pitää tehdä. Suomen on noustava – jos ei nyt Euroopan huipuksi, niin vähintään Pohjoismaiden huipuksi.

Seurantojen arvon on kasvettava sekä harrastajien että hallinnon silmissä. On keskitettävä, tehtävä satsauksia ja myös uhrauksia tilanteen parantamiseksi.

BirdLifen haasteena on myydä seurannat harrastajille – osoittaa, että on tärkeää ja myös mukavaa antaa vähintään yhden linturetkipäivän harrastuspanos kesäseurannoille. Harrastajille satsaus on pieni. Onhan se kovin absurdia, että yhtä jo dokumentoitua megaharvinaisuutta saattaa tuntien ajomatkan päässä käydä katsomassa satoja harrastajia – moninkertainen määrä maalintuseurantoihin osallistujiin nähden.

Seurantoja koordinoivan luonnontieteellisen keskusmuseon haasteena on palvella osallistujia mahdollisimman hyvin ja nykyaikaisesti. Tämän on toteuduttava laskentojen kehitystyössä, ohjeistuksessa ja laskentatietojen palauttamisessa. Vähintään yhtä tärkeää on reaaliaikainen tulospalvelu, jonka kautta osallistujat pystyvät näkemään monipuolisesti tuloksia, jotka perustuvat siihen hetkeen mennessä palautettuun aineistoon. Olemassa oleva aineisto tulee myös saada vapaasti ja kätevästi käyttöön siitä kiinnostuneille.

Jotta maalintuseurannan haasteisiin voidaan vastata, on ympäristöhallinnon haasteena huolehtia siitä, että linnustonseuranta arvostetaan ja rahoituksella turvataan edellä mainittujen haasteiden saavuttaminen. Säästämällä ja leikkaamalla kuuluisa Suomi putoaa vertailussa yhä alemmas muiden maiden seurantojen osallistujamäärien edelleen kasvaessa.

*Teemu Lehtiniemi
BirdLife Suomi*